

Deinstitucionalizacija javne skrbi za djecu

Odobašić, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:257955>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Helena Odobašić

**DEINSTITUCIONALIZACIJA JAVNE SKRBI ZA
DJECU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Helena Odošić

DEINSTITUCIONALIZACIJA JAVNE SKRBI ZA DJECU

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Marijana Majdak

Zagreb, 2024

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POVIJEST RAZVOJA SOCIJALNE SKRBI	3
3. DEINSTITUCIONALIZACIJA U HRVATSKOJ	5
3.1 <i>Institucionalizacija</i>	5
3.2 <i>Proces deinstitucionalizacije</i>	6
3.3 <i>Počeci deinstitucionalizacije</i>	10
3.4 <i>Prednosti i izazovi deinstitucionalizacije</i>	12
4. ALTERNATIVE INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU	14
4.1 <i>Organizirano stanovanje</i>	14
4.2 <i>Udomiteljstvo</i>	15
4.3 <i>Posvojenje</i>	15
4.4 <i>Boravak</i>	16
5. PRIMJERI DOBRE PRAKSE	17
5.1 <i>Odgojni dom Bedekovčina</i>	17
5.2 <i>Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje (Koprivnica)</i>	18
5.3 <i>Centar za pružanje usluga u zajednici – Dugave (Zagreb)</i>	19
6. ZAKLJUČAK	21
7. POPIS LITERATURE	23

Deinstitucionalizacija javne skrbi za djecu

Sažetak: Deinstitucionalizacija je složen proces koji se odvija različitom brzinom u europskim zemljama, a cilj mu je stvoriti usluge sa preventivnim djelovanjem u svrhu zaštite dobrobiti obitelji, a posebice djece. U Republici Hrvatskoj također se odvija navedeni proces uz pratnju europskih standarda. Zbog temeljitog planiranja procesa deinstitucionalizacije stvoreni su operativni planovi od strane Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Deinstitucionalizacija omogućuje veću uključenost korisnika u zajednicu što je jedna od prednosti, ali takav oblik javne skrbi se susreće i s mnogo izazova poput manjka udomiteljskih obitelji, nedostatnih prostornih kapaciteta i nedovoljnog broja ostalih izvaninstitucijskih usluga. Neke od alternativa institucionalnom smještaju su boravak, organizirano stanovanje, udomiteljstvo. Iako je proces deinstitucionalizacije još uvijek u tijeku postoje primjeri dobre prakse poput Centra za pružanje usluga u zajednici Svitanje, Odgojnog doma Bedekovčina, Centar za pružanje usluga u zajednici Dugave.

Ključne riječi: djeca, socijalna skrb, deinstitucionalizacija, institucionalizacija

Deinstitutionalization of public care for children

Abstract: Deinstitutionalization is a complex process that takes place at different speeds in European countries, and its goal is to create services with preventive action for the purpose of protecting the well-being of families, especially children. In the Republic of Croatia, the mentioned process also takes place accompanied by European standards. Because of the thorough planning of the deinstitutionalization process, operational plans were created by the Ministry of Labour, Pension System, Family and Social Policy. Deinstitutionalization enables greater involvement of users in the community, which is one of the advantages, but this form of public care also faces many challenges, such as a lack of foster families, insufficient spatial capacity and insufficient number of non-institutional services. Some of the alternatives to institutional accommodation are residence, organized housing, foster care. Although the process of deinstitutionalization is still ongoing, there are examples of good practice such as the Center for the provision of services in the community Svitanje, the Bedekovčina Educational Home, the Center for the provision of services in the community Dugave.

Key words: kids, social care, deinstitutionalization, institutionalization

Izjava o izvornosti

Ja, Helena Odobašić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Helena Odobašić

Datum: 12.6.2024

1. UVOD

Za kvalitetan rast i razvoj djece obiteljsko okruženje je jedino prirodno okruženje (Sovar, 2014). Prema Konvenciji o pravima djeteta (2001) obitelj je temeljna društvena grupa i prirodna sredina za razvoj i dobrobit svih njezinih članova, osobito djece, kojoj treba pružiti prijeko potrebnu zaštitu i pomoć kako bi ona u potpunosti mogla preuzeti odgovornost u zajednici. U nekim situacijama to okruženje predstavlja ugrozu za djetetovu dobrobit i ono može biti iz tog razloga izdvojeno iz obitelji. Primjerice, gledajući podatak da od ukupnog broja 555 djece i mladih koja su primljena na smještaj tijekom 2022, njih čak 360 je izdvojeno iz biološke obitelji, iz okruženja gdje bi trebala biti najzaštićenija i najsigurnija (Pravobraniteljica za djecu, 2022). Kod izdvajanja djeteta iz obitelji svrha mora biti zaštita djetetova života, zdravlja i razvoja, osiguranje primjerene skrbi o djetetu izvan njihove obitelji i omogućavanje uvjeta za djetetov povratak u obitelj (Sovar, 2014). Sustav socijalne skrbi godinama prolazi kroz dugu i neizvjesnu reformu čiji je okvir postavljen kroz nekoliko strategija razvoja sustava socijalne skrbi koje su donijete od strane resornog ministarstva tijekom proteklog desetljeća (Urbanc, 2015). Oblik kojeg najčešće susrećemo u našoj zemlji, djecu smještenu izvan obitelji i dalje je institucionalna skrbi (Ajduković i Sladović Franz, 2005). U Republici Hrvatskoj sustav socijalne skrbi neprekidno opisuju promjene i pomaci socijalnoj državi koja je aktivna, što prvenstveno obuhvaća pomoć i zaštitu ranjivih članova zajednice.

Nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju došlo je do gospodarskih i društvenih promjena koje su dovele do javljanja potreba za osiguranjem novih mjera i programa za pojedince, obitelji i ranjive skupine. Cilj tih mjera bio je;

1. unapređenje kvalitete života,
2. borba protiv socijalne isključenosti i diskriminacije,
3. razvijanje socijalne kohezije (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2018)

Socijalna politika u razvijenim državama svijeta razvija se u smjeru deinstitutionalizacije te pružanju usluga i podrške u zajednici (Skupljak Drakšić,

2022). Prioritet sustava socijalne skrbi u području zbrinjavanja djece je deinstitutionalizacija javne skrbi za djecu. Nadovezujući se na prioritete deinstitutionalizacije početkom 2007. godine u Republici Hrvatskoj 3148 djece koja su bila izdvojena iz obitelji zbog neodgovarajuće roditeljske skrbi njih 54,5 % bilo je smješteno u udomiteljske obitelji, a 46,5% u dječje domove. Planirano je od strane nadležnih državnih tijela da u periodu od 10 godina udio djece koje će biti zbrinute u udomiteljskim obiteljima poveća na 80% djece izdvojene iz obitelji.¹

Gledajući danas ukupan broj djece i mladih osoba koja se nalaze na smještaju i organiziranom stanovanju u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici na dan 31. prosinca 2022. godine iznosio je 882. Od ukupnog broja 818 je djece i 64 mlade osobe, gdje je 426 djevojčica i 392 dječaka. (Pravobraniteljica za djecu, 2022).

Sastavni dio procesa deinstitutionalizacije možemo reći da su korekcije u cijelom sustavu, a one se odnose na načine na koje se dostupne usluge strukturiraju i na koji se njima upravlja, promjena položaja korisnika te na kraju i iznad svega su promjene na koji način se korisnicima omogućava sudjelovanje u životu zajednice u cjelini (Operativni plan, 2014)

¹ Unicef. Pravo djeteta na život u obitelji, <https://www.unicef.org/croatia/reports/pravo-djeteta-na-zivot-u-obiljji>, posjećeno: 1.8.2023

2. POVIJEST RAZVOJA SOCIJALNE SKRBI

U različitim zemljama socijalna pomoć i socijalna skrb percipiraju se kao zasebna i administrativno odvojena segmenta (Jones, 1985; Hill, 1996; Šućur, 2002). Kada govorimo o Republici Hrvatskoj u njenoj polustoljetnoj tradiciji socijalna pomoć i socijalna skrb postižu se unutar istog sustava koji se nazivao različitim imenima („socijalna zaštita ili „socijalna skrb“). Kada gledamo zadnja dva desetljeća razvoja sustava socijalne skrbi Puljiz i Žganec (2002) prikazuju ga kroz tri faze i objašnjavaju da prvu fazu obilježava prelazak iz prijeratnog socijalističkog, jugoslavenskog razdoblja. U tom razdoblju Hrvatska nasljeđuje sustav socijalne pomoći i socijalne skrbi koji je bio definiran tadašnjim zakonom o socijalnoj zaštiti. U razdoblju nakon rata država preuzima ulogu glavnog ekonomskog poduzetnika i distributera nacionalnog bogatstva te u to vrijeme vlada oskudica dobara, novčana privreda je slabo razvijena. (Puljiz, 1990; prema Šućur, 2002).

U Republici Hrvatskoj sustav socijalne skrbi neprekidno opisuju promjene i pomaci socijalnoj državi koja je aktivna, što prvenstveno obuhvaća pomoć i zaštitu ranjivih članova zajednice (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2018). Djelatnost socijalnih službi ostvarivala se kroz upravne poslove lokalnih tijela vlasti dok su se usluge socijalne skrbi pružale kroz socijalne ustanove koje su pripadale različitim područjima (prosvjeta, zdravstvo, socijalna skrb) (Šućur, 2002). Od 1992. godine odnosno tijekom rata U Republici Hrvatskoj paralelno postoje dva državna sustava kojima je cilj bio zbrinjavanje socijalno ugroženih građana. Jedan se državni sustav bavio stradalnicima rata dok se drugi ostalom ugroženom populacijom (Žganec, 2008). U doba industrijalizacije i urbanizacije u Europi počinje institucionalizacija i njezin glavni razlog bilo je siromaštvo (Gudbrandsson, 2006; prema Sovar, 2014). U industrijskim društvima osobne socijalne usluge imaju nekoliko glavnih funkcija, a to su:

1. skrb i zaštita djece koja su doživjela zlostavljanje, zanemarivanje odnosno čija su ponašanja izvan kontrole roditelja i obitelji,

2. pomoć u pružanju ili organizaciji skrbi i potpore za starije, nesposobne ili bolesne osobe (mentalno ograničene osobe, fizički hendikepirana djeca i mladi, osobe s poteškoćama u učenju ili osobe s kroničnim bolestima kao što su AIDS/HIV i slično)

3. pomoć i potpora onima koji su u isključeni iz šireg društva (beskućnici, migranti, izbjeglice, osobe sklone nomadizmu) (Baldock, 1998; prema Šućur, 2002). Kada gledamo sustav socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u zadnjih dvadeset godina možemo vidjeti da je u stalnim promjenama jer su započete reforme u pravcu decentralizacije i modernizacije sustava te se vidi usmjerenost na krajnje rezultate za korisnike sustava (Grupacija Svjetske banke, 2019; prema Skupnjak Drakšić, 2022).

Praksa koju koristi sustav socijalne skrbi nalaže da se za potrebe koje svako dijete ima, a koje je izdvojeno iz vlastite obitelji, pristupa procesu individualnog planiranja s ciljem izrade Individualnog plana skrbi od strane Centra za socijalnu skrb. Na osnovi provedenih procjena i prakse utemeljene na dokazima omogućio bi se povratak djeteta u biološku obitelj ili bi se utvrdila potreba pokretanja drugih mjera obiteljsko-prave zaštite (Urbanc, 2015)

U Hrvatskoj postoje različite socijalne usluge koje se postižu putem različitih pružatelja usluga za različite korisničke skupine. One se s obzirom na svoj formalno pravni status mogu se podijeliti na:

1. ustanove socijalne skrbi (primjerice Centri za socijalnu skrb, domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici)
2. druge pravne osobe (primjerice udruge i vjerske zajednice)
3. fizičke osobe (samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost)
4. udomiteljske obitelji (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2018)

3. DEINSTITUCIONALIZACIJA U HRVATSKOJ

3.1 Institucionalizacija

Ustanova ili institucija je smještaj djece koji podrazumijeva izoliranost djece od zajednice i prisiljenost djece da žive zajedno, tamo djeca nemaju kontrolu nad svojim životom, a zahtjevi institucije imaju prioritet nad potrebama djece (Rich, 2012; prema Sovar, 2014). Prema Europskoj komisiji institucijski oblik skrbi ima tri glave karakteristike, a to su da su korisnici izolirani od zajednice i/ili moraju živjeti zajedno. Sljedeća karakteristika je da korisnici nemaju dovoljno kontrole nad vlastitim životima i odlukama koje se odnose na njih i treća zahtjevi same organizacije često imaju prednost nad pojedinačnim potrebama korisnika (Europska komisija, 2009; prema Skupnjak Drakšić, 2022).

Institucionalni tretman odvija se u posebno uređenim pedagoško-socio-kulturnim uvjetima života (Kusturin, 2002). Djeca u institucijama nemaju mogućnost izbora s kime će dijeliti životni prostor, ne mogu birati kada će ili hoće li uopće vidati svoju obitelj (Sovar, 2014). Institucijska skrb obuhvaća pružanje usluga stalnog ili tjednog smještaja u domovima i drugim pravnim osobama koje pružaju socijalne usluge (Skupnjak Drakšić, 2022). Postoje neke prednosti institucionalne skrbi za djecu i one se ogledaju u širokim mogućnostima za skrb, tretman i rehabilitaciju djece s određenim poteškoćama.

Za institucionalnu skrb možemo reći da ima četiri odvojene, ali paralelne funkcije (Gillian, 1999; prema Sladović Fraz, 2003; prema Vejmelka, 2012). Prva funkcija je održavanje. Ono podrazumijeva zadovoljavanje temeljnih tjelesnih i psihičkih razvojnih potreba djeteta u skladu s dobi, razvojnom fazom te specifičnim zahtjevima. Druga funkcija je zaštita. Pod njom se podrazumijeva sprječavanje daljnjeg zlostavljanja djeteta ili drugih oblika ugroženosti uz zaštitu i promociju djetetovih prava i interesa. Treća funkcija je kompenzacija, a pod nju se podrazumijeva oporavak djeteta od stresnih i traumatskih događaja koji su prethodili ili uzrokovali smještaj u ustanovu. Četvrta funkcija je priprema koja podrazumijeva osposobljavanje djeteta i mlade osobe za povratak u obitelj ili samostalan život razvijanjem praktičnih vještina

i znanja te emocionalne stabilnosti i otpornosti (Vejmelka, 2012). Institucije su organizirane (kako bi se djetetu omogućio daljnji razvoj) tako da zadovoljavaju djetetove potrebe koje se mogu definirati kao stanje organizma ili socijalnu situaciju koja je uzrokovana neravnotežom ili nedostatkom koje pojedinac može, ali i ne mora biti svjestan. Te potrebe zapravo odražavaju manjak ili višak nečega što bi, kada bi postojalo u odgovarajućoj količini ono bi pridonijelo dobrom stanju organizma, odnosno ličnosti (Andrilović i Čudina, 1986; prema Markočić, 2000; prema Kusturin, 2002). Pojam institucionalizirane djece smatra se djeca koja u uvjetima institucije provedu razdoblje dulje od tri mjeseca, u grupi koju čini više od desetero djece (Browne 2009; prema Sovar, 2014).

Konvencija o pravima djeteta u pogledu određivanja oblika skrbi za dijete propisuje da se dijete prvenstveno smješta u udomiteljsku obitelj, posvoji ili ukoliko je nužno smješta u posebnu instituciju za skrb o djeci. Iz toga se može zaključiti da prednost treba dati smještaju u široj obitelji (srodničko udomiteljstvo), a ukoliko to nije moguće potrebno je osigurati zamjensko obiteljsko okruženje (nesrodničko udomiteljstvo ili posvojenje), a kao posljednji izbor navodi se smještaj u instituciju (Bartoluci, 2014).

3.2 Proces deinstitutionalizacije

Iako se može uočiti da je institucionalna skrb još uvijek najčešći oblik izvan obiteljskog zbrinjavanja u većini zemalja, vidljivo je da evolucija javne skrbi za djecu u Europi kreće prema procesu deinstitutionalizacije, restrukturiranja institucionalne skrbi, jačanja preventivnih mjera te alternativnih oblika zbrinjavanja (Ajduković, 2004). Sama ideja procesa sastoji se u tome da određene skupine, ako je moguće, trebaju nastaviti živjeti u dosadašnjem socijalnom okruženju u okviru svojih obitelji ili lokalnih sredina (umjesto da budu podvrgnute bezličnom institucijskom životu), što bi doprinijelo kvaliteti njihova života (Bežovan i sur., 2019). Deinstitutionalizacija kao pojam povezuje se sa zatvaranjem institucija, no to nije točno (Sovar, 2014). Autor Rich (2012) navodi kako deinstitutionalizacija uključuje proces stvaranja usluga u zajednici koje su namijenjene za opću populaciju, djecu, mlade i obitelji u riziku. Te

usluge trebale bi preventivno djelovati kako ne bi došlo do izdvajanja djeteta iz obitelji, odnosno trebale bi pružati potporu obiteljskom životu (Sovar, 2014). Deinstitutionalizacija je složen proces za kojeg možemo reći da ne uključuje samo premještanje korisnika iz institucijskog oblika skrbi, već i razvoj izvaninstitucijskih usluga te dalje postepeno smanjivanje kapaciteta ustanova. Ono se u svakoj državi provodi na različite načine i različitom brzinom (Skupnjak Drakšić, 2022). Gledajući procese deinstitutionalizacije koji počinju od 50-ih do 80-ih godina 20. stoljeća, može se zapaziti da su oni spori i neujednačeni.

Cijeli proces deinstitutionalizacije može se podijeliti u svega tri faze:

1. prvu fazu obilježava paradigma „specijalizacije“ – središnji dio ove faze je problem te se pokušava ustanoviti potrebe djeteta i omogućiti mu odgoj i tretman u institucionalnom okruženju
2. drugu fazu obilježava paradigma „normalizacije“ -naglasak je stavljen na organizacijski dio kako bi se što bolje olakšalo nošenje s problemom, nastoje se stvoriti „normalni“ uvijete u institucijama i djecu integrirati u život zajednice
3. treću fazu obilježava paradigma „dječjih prava“ . u ovoj fazi nastoji se fokusirati na najbolji interes djeteta (Gudbrandsson, 2006; prema Sovar, 2014).

Deinstitutionalizacija nije potpuna sve dok se djeca ne smjeste u ustanove (Žganec i Opačić, 2021). Kako bi se spriječila institucionalizacija potrebno je obratiti pozornost na:

1. rano otkrivanje djece koja su u riziku od institucionalizacije, a tu je uključena i samoprocjena
2. rana intervencija koja osigurava podršku djeci, ali i njihovim biološkim obiteljima
3. osiguravanje usluga koje su uključene (primjerice uključeno obrazovanje za djecu) kako bi se podržao njihov ostanak u zajednici
4. osiguravanje kratkih predaha za udomiteljske i biološke obitelji (Žganec i Opačić, 2021)

Gledajući način i brzinu deinstitutionalizacije može se govoriti, da je ona odraz socio-ekonsomske i kulturalne specifičnosti svake zemlje i u svakom pojedinačnom slučaju

moguće je razlikovati tri faze tog procesa. Prvu fazu obilježava identifikacija problema vezanih uz institucionalni tretman djece. Drugu fazu obilježava normalizacija, odnosno usmjeravanja na iznalaženje odgovarajućih načina rješavanja problema vezanih uz institucionalno zbrinjavanje djece. I posljednja, treća faza, u njoj se pojavljuje paradigma dječjih prava koja se usmjerava na najbolji interes djeteta i njegova prava (Ajduković, 2004). Proces deinstitutionalizacije podrazumijeva razvoj odgovarajućih usluga podrške u zajednici kako bi specifične potrebe korisnika bile zadovoljene te kako bi se spriječile nove institucionalizacije. Taj proces je vrlo složen i podrazumijeva čitav niz dionika, počevši od najviše države razine pa do samih pojedinih korisnika s njihovim specifičnim potrebama (Žganec i Opačić, 2021).

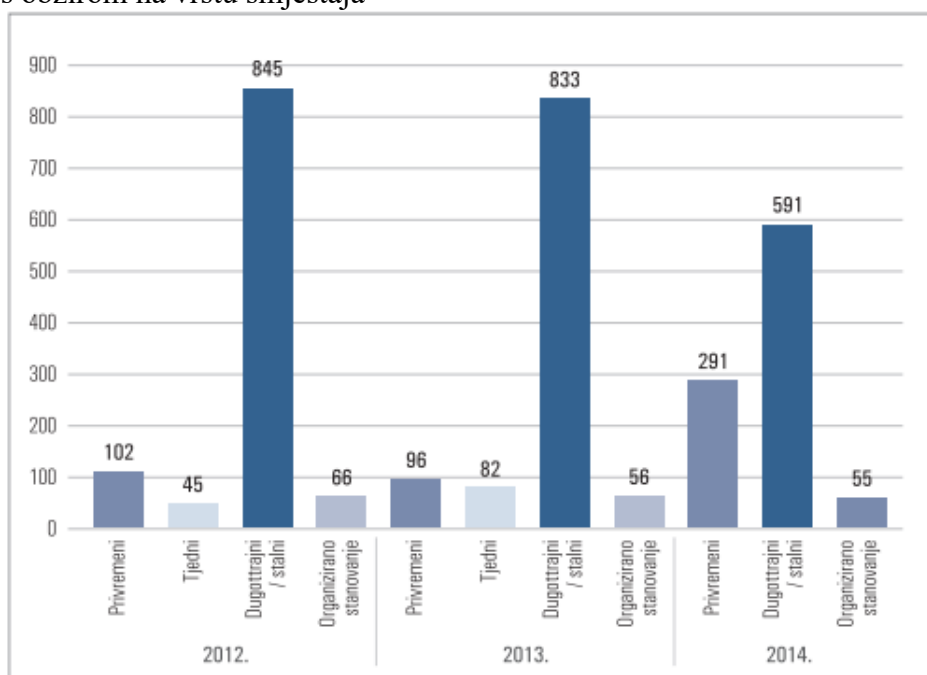
U Operativnom planu deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014-2016 (2014) možemo pronaći očekivane rezultate procesa deinstitutionalizacije. Neki od očekivanih rezultata su:

1. transformacija domova u pružatelje usluga u zajednici u svim županijama
2. transformacija znači i predstavlja veliki korak ka približavanju standardima dobre prakse pružanja usluge podrške u Europskoj uniji
3. korisnici su ostvarili pravo na život u zajednici i uključeni su u aktivnosti lokalne zajednice
4. poboljšanje subjektivne i objektivne kvalitete življenja osoba iz svih skupina korisnika – usluga podrške u zajednici s obzirom da su stvoreni uvjeti za zadovoljavanje njihovih individualnih potreba
5. stručna osposobljenost osoblja
6. osigurano kontinuirano praćenje i unapređivanje provedbe standarda kvalitete za pružatelje usluga podrške zajednici

Autorice Petović i Laklija (2017) provele su istraživanje čiji je cilj bio analiza stanja i kretanje broja djece i mladih koja se nalaze na smještaju i boravku u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi od 2010 do 2014. U svom radu došle su do zaključka da broj djece na stalnom smještaju je u padu što možemo vidjeti na Slici 3.3.1 ,a što je u skladu s ciljevima procesa deinstitutionalizacije. Isto tako, na slici

3.2.1 možemo vidjeti da paralelno s padom broja djece u dugotrajnom/stalnom smještaju povećava se broj djece korisnika privremenog smještaja gdje možemo vidjeti da broj korisnika 96 u 2013. godini porastao je na 291 u 2014. godine te možemo vidjeti da je trend kretanja broja djece u organiziranom stanovanju nakon blagog pada u stagnaciji. Iz rezultata istraživanja može se zaključiti da broj djece u stalnom smještaju polako pada što znači da se brojke kreću u skladu s procesom deinstitutionalizacije. Što će se manje djece smještavati u domove to će djeca odrastati u povoljnijim uvjetima za njihov razvoj.

Slika 3.2.1 Kretanje broja djece po ustanovama u razdoblju od 2012 do 2014. godine s obzirom na vrstu smještaja

Izvor: Petrović i Laklija, (2017). Kretanje broja djece na smještaju u ustanovama za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi - kako protječe proces deinstitutionalizacije?. Djeca i mladi u alternativnoj skrbi, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 8-25.

3.3 Počeci deinstitutionalizacije

Temelji planiranja procesa deinstitutionalizacije postavljeni su Planom deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. do 2018. Na temelju plana 2014. godine donijet je i Operativni plan za dvije godine u kojem su razrađene aktivnosti koje se odnose na deinstitutionalizaciju i transformaciju za 32 državna doma socijalne skrbi (Ministarstvo rada mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021).

Obiteljski centri koji rade u sklopu Centra za socijalnu skrb imaju ključnu ulogu u provedbi deinstitutionalizacije, transformacije i prevencije institucionalizacije. Centri sukladno različitim zakonima imaju više od 145 ovlasti koje uključuju procese obiteljsko-pravne zaštite i priznavanja socijalnih usluga shodno Zakonu o socijalnoj skrbi, a to je nešto što je vrlo važno u svrhu prevencije institucionalizacije (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2018). Daljnji cilj koji je bio nastavak započetih procesa donosi novi Plan transformacije i deinstitutionalizacije te prevencije institucionalizacije 2018- 2020, kao nadogradnja prethodnom koji je obuhvatio sve korisniče skupine. Svrha ovog novog plana bio je nastavak deinstitutionalizacije na skupine koje su već započele s procesom te širenje procesa prevencije institucionalizacije na nove skupine primjerice žrtve obiteljskog nasilja, žrtve trgovanja ljudima, osobe s problemima ovisnosti, beskućnike i starije osobe (Ministarstvo rada mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021). U razvoju usluga povezanih s deinstitutionalizacijom bitnu ulogu imaju i razne udruge i druge organizacije koje pružaju potrebne usluge na svoj području (Skupnjak Drakšić, 2022).

Planu deinstitutionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018-2020 postavljen je cilj odnosno omjer institucijske i izvaninstitucijske skrbi na 20% korisnika u institucijskim oblicima skrbi i 80% korisnika u izvaninstitucijskim oblicima skrbi, a iz Slike 3.3.1 može se zaključiti da je gotovo postignuti postavljeni omjer. Iz Slike 3.3.1 može se vidjeti da je 2016. godine broj smještene djece u

institucijskim i izvaninstitucijskim oblicima skrbi viši od broja koji je bio procijenjen na početku.

Slika 3.3.1 Korisnici institucijskog i izvaninstitucijskog oblika smještaja u razdoblju od 2010 do 2016

	Korisnici – institucijski oblik smještaja	%	Korisnici – izvaninstitucijski oblik smještaja	%	Ukupno korisnici
Početno stanje 2010. ¹	990	38%	1600	62%	2590
Procijenjeno stanje 2016. ²	518	20%	2072	80%	2590
Stanje 2016. ³	665	23%	2182	77%	2847

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2018). *Plan deinstitucionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018.-2020. godina (2018)*. Zagreb: MROSP

Usporedno s prethodnim podacima na slici 3.3.2 moguće je vidjeti stanje od 2016 do 2022. godine. Slika prikazuje podatke koji su uzeti od svih ustanova odnosno njih dvadeset. Ono što podaci prikazuju je to da se situacija nije poboljšala odnosno da se brojke smještavanja djece povećavaju. Od 818 djece koja su bila smještena u ustanovama 568 je na smještaju i 250 je u organiziranom stanovanju. Iz podataka se može zaključiti da je manje djece smješteno u deinstitucionalizacijske oblike skrbi što znači da proces deinstitucionalizacije stagnira.

Slika 3.3.2. Djeca na smještaju i organiziranom stanovanju u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici 2016. - 2022.

Izvor: Pravobraniteljica za djecu (2022). Izvješće pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu.

U svrhu osiguravanja financijskih sredstava i kvalitetne preraspodjele za transformaciju i deinstitucionalizaciju domova socijalne skrbi neophodno je u Državni proračun ugraditi i definirati proračunsku aktivnost. Kroz navedenu proračunsku aktivnost potrebno je usmjeravati sva sredstva tijekom procesa deinstitucionalizacije koja su dobivena kroz različite oblike uštede kao što su zatvaranje pojedinih domova ili pojedinih objekata doma, smanjivanje broja korisnika na smještaju, prodajom imovine, zamjenom većih objekata za manje objekte, zamjenom objekata u najam za objekte u vlasništvu države, promjenom oblika usluge (Operativni plan, 2014).

3.4 Prednosti i izazovi deinstitucionalizacije

Različita istraživanja pokazala su da život osoba u deinstitucionalnom obliku primjerice život u manjim domovima u lokalnoj zajednici imaju pozitivnije učinke na korisnike nego život u institucijskom obliku smještaja (Šiška, Beadle-Brown, 2011; prema Skupnjak Drakšić, 2022).

Iz dostupnih istraživanja možemo vidjeti da ako su u zajednici dostupne visokokvalitetne usluge, većina institucionaliziranih korisnika radije biraju život u zajednici gdje su zadovoljniji i više uključeni u lokalnu zajednicu te imaju manje problema vezanih uz nesigurnost i usamljenost (Europska komisija, 2008; prema Skupnjak Drakšić, 2022). Obiteljski oblici skrbi imaju prednost koja je temeljena na znanstveno potvrđenim činjenicama koje se odnose na štetnost institucionalne skrbi za djecu. Činjenice pokazuju da su vrlo teške posljedice za djecu najmlađe dobi (do 3 godine starosti), kod koje odsustvo vezivanja za jednu ili dvoje roditeljske figure rezultira trajnom emocionalnom oštećenosti, a nezadovoljavajuća senzorna, kognitivna i motorička stimulacija zadržava trag na razvoju mozga i smanjuje šanse punog razvitka djeteta (Radočaj; prema Bartoluci, 2014).

Visoki troškovi institucija u odnosu na alternativne oblike zbrinjavanja djece je jedna od prednosti deinstitucionalizacije.

Izazovi deinstitucionalizacije odnose se na to da je broj udomiteljskih obitelji za djecu nedovoljan, problematično je pronaći odgovarajući prostor za uslugu organiziranog stanovanja i nedostatnu razvijenost izvaninstitucijskih usluga u pojedinim područjima (Ministarstvo rada mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021). Sama deinstitucionalizacija iziskuje određeno vrijeme za pripremu i provedbu, ali i na kraju za evaluaciju učinjenog. Taj proces mora se temeljiti na razvijanju moderne i efikasne potpore djece i obitelji u riziku. Prevelike inovacije koje donosi taj proces ne mogu se provoditi u kratkom vremenskom razdoblju (Sovar, 2014).

Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014-2016 (2014) navodi neke rizike tijekom provedbe procesa deinstitucionalizacije:

1. otpor zaposlenika
2. otpor korisnika, roditelja ili skrbnika za promjena oblika skrbi
3. nedostatan broj i neravnomjerna regionalna rasprostranjenost udomiteljskih obitelji
4. dugotrajnost postupka posvojenja
5. nemogućnost osiguravanja trajnog stambenog prostora za korisnike u zajednici
6. nedostatak financijskih sredstava

4. ALTERNATIVE INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU

Alternativna skrb može ostvariti u obliku formalne ili neformalne skrbi. Pod neformalnu skrb podrazumijeva se bilo koji oblik privatnog uređenja skrbi koja se pruža u obiteljskom okruženju gdje se o djetetu na neodređeno vrijeme i stalno skrbe rođaci ili prijatelji (neformalna rodbinska skrb) ili druge osobe. Pod formalnu skrb spada svaki oblik skrbi koja se pruža u obiteljskom okruženju koje je naložilo mjerodavno upravno tijelo ili neki sudski organ te isto tako svaki oblik skrbi koji se pruža u institucionalnom okruženju (Bartoluci, 2014).

Izvaninstitucionalne usluge za djecu i mlade:

- Boravak
- Organizirano stanovanje
- Psihosocijalna podrška
- Udomiteljstvo
- Posvojenje

4.1 Organizirano stanovanje

Organizirano stanovanje definira se kao socijalna usluga kojom se jednoj osobi ili više osoba tijekom dvadeset četiri sata dnevno uz organiziranu stalni ili povremenu pomoć stručne osobe ili neke druge osobe, u stanu ili izvan njega, osiguravaju osnovne životne potrebe. U jednoj stambenoj jedinici može stanovati najviše pet korisnika (Operativni plan, 2014). Autorica Skupljak Drakšić (2022) organizirano stanovanje definira kao jedan od oblika izvaninstitucijske usluge u kojem se osobi organizira stalna ili pak povremena pomoć i osiguravaju se osnovne životne potrebe te ostale društvene, zdravstvene, kulturne, rekreacijske i druge potrebe. Isto tako objašnjava da osoba nije smještena u instituciji već je u stanu, kući ili u zajednici stambenih jedinica gdje korisnik ima veću slobodu, udobnost i aktivni je član lokalne zajednice. Prema Izvješću pravobraniteljice (2022) broj djece na dan 31. prosinca 2022. godine bio je 250 od čega je 231 dijete imalo organiziranu stalnu pomoć.

4.2 Udomiteljstvo

Udomiteljstvo možemo definirati kao oblik skrbi izvan vlastite obitelji koji se djetetu osigurava smještaj i skrb u udomiteljskoj obitelji. Kada se korisnika smjesti u udomiteljsku obitelj on postaje ravnopravni član udomiteljske obitelji (Skupnjak Drakšić, 2022). Udomiteljska obitelj su odrasli koji imaju dozvolu od strane nadležnih vlasti za pružanjem privremene fizičke skrbi, njege i emocionalne podrške djeci smještenoj kod njih u kući u obliku planiranih ciljanih usluga čija je svrha podrška konačnom trajnom planiranju života djeteta (Radočaj, 2007). Udomiteljstvo se dijeli na: tradicionalno udomiteljstvo, udomiteljstvo kao zanimanje i srodničko udomiteljstvo dok se udomiteljstvo kao zanimanje obavlja kao standardno udomiteljstvo i specijalizirano udomiteljstvo za djecu (Zakon o udomiteljstvu, NN 115/18, 18/22., čl. 10). U Republici Hrvatskoj udomiteljstvo se provodi u skladu s temeljnim načelima socijalne skrbi i načelima obiteljskog okruženja, održivosti, socijalnih veza i uključenosti korisnika (Bartoluci, 2014). Institucije koje se bave udomiteljstvom odgovorne su za brojne aspekte smještavanja djece te isto tako i za intervencije usmjerene prema udomiteljima i njihovim obiteljima, udomljenom djetetu i njegovoj biološkoj obitelji. Spomenute intervencije uključuju: regrutiranje novih udomitelja, selekciju i edukaciju udomitelja, pružanje različitih usluga primjerice davanje pravovremenih informacija o udomljenom djetetu i njegovoj obitelji, omogućavanje pristupa izvorima pomoći udomitelja prilikom skrbi za dijete kao adekvatnu edukaciju i mogućnost konzultacija koje su vezane za individualni tretman svakog djeteta te osnaživanje obitelji i djece (Redding, Fried i Britner, 2000; prema Laklija, 2011). Udomiteljska skrb se smatra najmanje restriktivnim i najbrižnijim oblikom smještaja djece izvan obitelji (Radočaj, 2007).

4.3 Posvojenje

„Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta“ (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 180, st. 1). Kod posvojenja posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb dok se ono može zasnovati samo ako je u

skladu dobrobiti djeteta. Tijekom zasnivanja posvojenja procjenjuju se osobine posvojitelja u odnosu na dobrobit djeteta (Obiteljski zakon, NN. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23., čl. 180). Kada gledamo udomiteljsku skrb ona osigurava zamjensku obiteljsku skrb za dijete tijekom privremene obiteljske krize s ciljem ponovnog spajanja djeteta obitelji i sprječavanja raspada obitelji, posvojenjem se nudi djetetu trajna zamjenska skrb u obitelji i uspostavlja pravni odnos dijete-roditelj (Radočaj, 2007). Kod posvojenja postoje neke prepreke koje dolaze iz perspektive potencijalnih posvojitelja, a odnose se na vrlo dug postupak pronalaska djeteta koji će odgovarati njihovim očekivanjima (Pravobraniteljica za djecu, 2022). Datuma 31. prosinca 2022. godine u domovima bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici bilo je 140 djece koja su imala ispunjene zakonske uvjete za posvojenje, što je čak 29 djece više nego u 2021. godini. Kroz 2022. godinu provedeno je 39 posvojenja što je tek za dva više nego u 2021. godini (Pravobraniteljica za djecu, 2022).

4.4 Boravak

Boravak je socijalna usluga prema Zakonu o socijalnoj skrbi, a može se provoditi kao cjelodnevni i kao poludnevni boravak. Tu uslugu pružaju pružatelji socijalnih usluga koji su posebno definirani prema Zakonu o socijalnoj skrbi.² Boravak je usluga kojom se osiguravaju organizirane aktivnosti kroz dan praćene uz stručnu i drugu pomoć i podršku kako bi se zadovoljile osnovne i dodatne životne potrebe korisnika koji ne mogu biti zadovoljene u obitelji (Zakon o socijalnoj skrbi, NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23., čl.104, st.1). Poludnevni boravak pruža se u trajanju od četiri do šest sati dnevno, a cjelodnevni boravak u trajanju od šest do deset sati dnevno (Zakon o socijalnoj skrbi, NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23., čl.104, st.3).

² Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, *Koja je razlika između produženog i poludnevnog boravka?*, <https://cnzd.org/2022/05/koja-je-razlika-izmedu-produzenog-i-poludnevnog-boravka/>, posjećeno dana: 15.8.2023.

5. PRIMJERI DOBRE PRAKSE

5.1 Odgojni dom Bedekovčina³

Odgojni dom Bedekovčina je javna ustanova za nju prava i dužnosti osnivača vrši ministarstvo koje je nadležno za poslove socijalne skrbi odnosno Ministarstvo za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku. Osnovan je 20. ožujka 1954. i primarno je osnovan kao ustanova socijalne skrbi čija je djelatnost osiguravanje usluga socijalne skrbi izvan vlastite obitelji djeci, maloljetnim i mlađim punoljetnim osobama koji iskazuju različite smetnje u ponašanju i osobnosti.

Plan deinstitutionalizacije i transformacije Odgojnog doma Bedekovčina za razdoblje 2014-2016 usvojilo je Ministarstvo 20. listopada 2014. godine.

Prema planu koji je morao u vidu imati suvremene standarde, potrebe lokalne zajednice, transformirana ustanova uključivati će:

1. Za djevojke koje ostaju na stalnom smještaju razviti će se usluga organiziranog stanovanja koja će imati i sveobuhvatnu podršku – otvaranje 4 tretmanske stambene zajednice (deinstitutionalizacija)
2. Osim usluge smještaja razviti uz nju i uslugu poludnevnog boravka u školi odnosno preventivne programe u lokalnoj zajednici (prevencija institucionalizacije)
3. Razviti uslugu savjetovanja i pomaganja primarnih obitelji ili specijaliziranih udomiteljski obitelji putem mobilnih timova kako bi se unaprijedio razvitak specijaliziranog udomiteljstva.
4. Aktivno sudjelovati u identifikaciji potreba zajednice kroz partnerstvo u lokalnoj zajednici te se prema mogućnostima i djelokrugu uključiti kao pružatelji usluga u njihovom ispunjavanju.

Iako nisu postignuti svi ciljevi, Odgojni dom Bedekovčina postigao je željeni učinak. Zadovoljen je omjer koji je bio postavljen institucijske u odnosu na izvaninstitucijsku

³ Odgojni dom Bedekovčina. <http://www.odgojnidombedekovcina.hr/>, posjećeno 20.7.2023

skrb (40% u institucijskim oblicima dok je 60% korisnika u izvaninstitucijskim oblicima).

5.2 Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje (Koprivnica)

Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje gradu Koprivnici (u daljnjem tekstu: Centar Svitanje) prema važećem Statutu je ustanova socijalne skrbi. Govoreći o djelatnostima kojima se bavi to su pružanje socijalnih usluga za djecu i mlađe punoljetne osobe bez roditelja ili bez ogovarajuće roditeljske skrbi, te djeci i mlađim punoljetnim osobama koje imaju teškoće mentalnog zdravlja ukoliko se usluga vezana uz teškoće mentalnog zdravlja može osigurati u Centru Svitanje. Osnivačka prava nad Ustanovom ima Republika Hrvatska.

U Centru Svitanje možemo pronaći sljedeće socijalne usluge:

7. Usluge poludnevnog boravka
8. Usluge cjelodnevnog boravka
9. Usluge organiziranog stanovanja uz povremenu podršku
10. Usluge organiziranog stanovanja uz sveobuhvatnu podršku
11. Usluge savjetovanja i pomaganja bioloških i udomiteljskih obitelji
12. Usluga savjetovanja i pomaganja djeci i mladima nakon izlaska iz skrbi i djeci smještenoj u udomiteljskim obiteljima
13. Usluge savjetovanja i pomaganja posvojiteljskim obiteljima⁴

Transformacija samog centra Svitanje započinje 2012. godine kada je donesena odluka o provođenju pilot projekta „Transformacija Doma za djecu i mlađe punoljetne osobe Svitanje Koprivnica. Jedan od primjera Centra za pružanje usluga u zajednici Svitanje gdje potiče i nastavlja deinstitutionalizaciju je **Eu projekt „Zrno nade za nas**

⁴ Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje. *Godišnje izvješće o radu centra za pružanje usluga u zajednici Svitanje za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine*, <https://www.centar-svitanje.hr/wp-content/uploads/2020/09/Godi%C5%A1nje-izvje%C5%A1%C4%87e-o-radu-Centra-za-pru%C5%BEanje-usluga-u-zajednici-Svitanje-31.1.2020..pdf> , posjećeno dana: 19.8.2023

mlade“. Opći cilj ovog projekta bio je ulaganje sredstava u razvoj i širenje izvaninstitucijskih socijalnih usluga koje pruža Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje kao podrška procesu deinstitutionalizacije. Specifičan cilj bio je unapređenje dostupnosti socijalnih usluga u zajednici kroz pružanja usluge poludnevnog boravka djece i mladih bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili s problemima u ponašanju i savjetovanja na području Koprivničko-križevačke županije te podizanje svijesti javnosti o važnosti procesa deinstitutionalizacije.

Trajanje projekta je bilo od 30.6.2021 do 30.6.2023. Neke od projektnih aktivnosti bile su:

- uspostava novih socijalnih usluga na području Đurđevca
- zapošljavanje novih stručnih radnika
- provedba edukacija o institucionalizaciji i deinstitutionalizaciji
- nabava novih vozila
- organizacija javne kampanje koja je imala cilj podizanje svijesti javnosti o važnosti procesa deinstitutionalizacija i prava ranjivih skupina⁵

5.3 Centar za pružanje usluga u zajednici – Dugave⁶ (Zagreb)

Centar za pružanje usluga u zajednici Dugave u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Centar Dugave) bavi se pružanjem usluga socijalne skrbi izvan vlastite obitelji za zadovoljavanje socijalno-zaštitnih potreba djece (od 7. do 14. godine) i mladeži (od 14. do 21. godine) koja iskazuju probleme u ponašanju i teškoće u učenju. Usluge koje pruža su usluge cjelodnevnog boravka u ustanovi ili u školi te stalnog, tjednog ili povremenog smještaja odnosno kratkotrajni prihvati, boravak ili stanovanje, a ovisno o vrsti tretmana kojeg ima korisnik uključena je i prehrana, odijevanje, briga o zdravlju i osobnoj higijeni, čuvanje i odgoj te stručnu pomoć u učenju uz skrb o školovanju i radnom osposobljavanju, radne aktivnosti, organizaciju slobodnog vremena i druge oblike stručne pomoći predviđene u sustavu socijalne skrbi. U sklopu centra Dugave

⁵ Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje. *Eu projekti*, <https://www.centar-svitanje.hr/eu-projekti/>, posjećeno: 19.8.2023.

⁶ Centar za pružanje usluga u zajednici Dugave. *O nama*, <https://centar-dugave.hr/>, posjećeno 19.8.2023.

postoji dislocirana jedinica smještaja i organiziranog stanovanja gdje se provodi sudska odgojna mjera upućivanja u odgojnu ustanovu te pružanje usluge smještaja i organiziranog stanovanja muškoj djeci (od 12. do 14. godina) i mladeži (od 14. do 21. godine života) na različitim lokacijama. U njihovom radu osobito se stavlja naglasak na neposredan i preventivan rad u osnovnim školama provođenjem programa produženog stručnog postupka u vidu pružanja usluge poludnevnog boravka u osnovnoj školi. Usluge su dostupne tokom cijele godine te u svakom trenutku dijete, tinejdžer i roditelj mogu dobiti potrebnu pomoć (savjetovanje, privremeni smještaj do konačnog rješenja problema). Centar Dugave redovito zapošljava 100 do 105 radnika od kojih je čak 80% stručnog kadra (socijalni pedagozi, socijalni radnici, psiholozi i odgajatelji).

6. ZAKLJUČAK

Svrha socijalne politike kao i samog socijalnog rada je pravovremeno prepoznati potrebe opće populacije te odgovoriti na iste kreiranjem novih i poboljšanjem već postojećih prava i usluga. Vodeći se tim načelima došlo je do procesa deinstitutionalizacije koja bi pridonijela zaštiti dobrobiti korisnika, a posebice djece na margini društva koji su najosjetljiviji na društvene promjene. Povijesno gledajući, razvoj deinstitutionalizacije doživio je neusklađenost na europskoj razini s obzirom na različitu brzinu razvoja socijalnih politika, povijesnu podlogu svake države, ali i adaptaciju na društvene promjene koje svaka zemlja doživljava. Slijedom toga, deinstitutionalizacija nije završen proces, a konstantne promjene u društvu kao i promjene u obiteljskoj strukturi i dinamici također onemogućavaju stvaranje dovoljnog broja deinstitutionalnih oblika kvalitetne skrbi. Republika Hrvatska slijedi europske standarde navedenog procesa uzimajući u obzir sva prava i potrebe onih koje je sustav dužan zaštititi. Reformama i operativnim planovima omogućio se organiziraniji tijek procesa deinstitutionalizacije, ali vidljiva je potreba za preinakama ili poboljšanjem već postojećih alternativa s obzirom na nedostatan broj udomiteljskih obitelji i sporo zasnivanje posvojenja. Osim toga, u Republici Hrvatskoj postoji prostorni nesrazmjer u pružanju usluga i razvijanju izvaninstitucijskih oblika skrbi jer nije svaka jedinica lokalne i regionalne samouprave jednako kapacitirana. Prema istraživanjima, pokazuje se da je jedna od prednosti deinstitutionalizacije uključenost korisnika u zajednicu, a sa prostornom neusklađenošću ta vrijednost se umanjuje. Kako bi taj proces postao uspješniji potrebno je omogućiti stručnjacima dodatne edukacije za bolji pristup ranjivim skupinama. U našoj državi postoji još uvijek puno prostora za razvitak dobre prakse kao što su Odgojni dom „Bedekovčina“ i Centar za pružanje usluga u zajednici „Svitanje“. Slijedom navedenog, deinstitutionalizacija je dugoročan proces koji treba rezultirati kvalitetnom skrbi za korisnike i evaluacijom potvrditi učinjeno. U Republici Hrvatskoj možemo pronaći želju i kretanje ka deinstitutionalizaciji, ali potrebne su daljnje reforme za nastavak procesa i uspješan završetak koji će omogućiti dobrobit korisnika u sustavu socijalne skrbi.

Popis slika:

1. Slika 3.2.1, 1 Kretanje broja djece po ustanovama u razdoblju od 2012 do 2014. godine s obzirom na vrstu smještaja, na stranici 9
2. Slika Slika 3.3.1, Korisnici institucijskog i izvaninstitucijskog oblika smještaja u razdoblju od 2010 do 2016, na stranici 11
3. Slika 3.3.2. Djeca na smještaju i organiziranom stanovanju u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici 2016. - 2022., na stranici 11

7. POPIS LITERATURE

Ajduković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*, 11(3-4), 299-320.

Ajduković, M., & Franz, B. S. (2005). Behavioural and emotional problems of children by type of out-of-home care in Croatia. *International journal of social welfare*, 14(3), 163-175.

Bartuloci, M. (2014). Smještaj djece izvan obitelji u Republici Hrvatskoj i Smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 47(95), 53-72.

Bežovan, G., Puljiz, V., Šućur, Z., Babić, Z., Bobrotić, I., Matković, T., Zrinščak, S. (2019). *Socijalna politika Hrvatske – drugo izdanje*. Zagreb. Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Centar za nestalu i zlostavljaju djeću, *Koja je razlika između produženog i poludnevnog boravka?*, <https://cnzd.org/2022/05/koja-je-razlika-izmedu-produzenog-i-poludnevnog-boravka/>, posjećeno: 15.8.2023

Centar za pružanje usluga u zajednici Dugave. *O nama*, <https://centar-dugave.hr/>, posjećeno 19.8.2023

Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje. *Eu projekti*, <https://www.centar-svitanje.hr/eu-projekti/>, posjećeno: 19.8.2023.

Centar za pružanje usluga u zajednici Svitanje. *Godišnje izvješće o radu centra za pružanje usluga u zajednici Svitanje za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine*, <https://www.centar-svitanje.hr/wp-content/uploads/2020/09/Godi%C5%A1nje-izvje%C5%A1%C4%87e-o-radu-Centra-za-pru%C5%BEanje-usluga-u-zajednici-Svitanje-31.1.2020..pdf>, posjećeno 19.8

Pravobraniteljica za djecu .(2020). *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2019. godinu*, <https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04->

[08/155102/IZVJESCE RAD PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU 2019.pdf](#) ,

posjećeno 5.8.2023

Pravobraniteljica za djecu.(2022).*Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu* https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-04-03/151140/IZVJ_PRAVOBRANITELJICA_ZA_DJECU_2022.pdf

Kusturin, S. (2002). Rad studenta-Potrebe mladih u odgojnim domovima. *Ljetopis socijalnog rada*, 9(2), 321-348.

Laklija, M. (2011). Pristupi udomiteljskoj skrbi za djecu u svijetu i čimbenici koji utječu na ishode udomiteljstva. *Revija za socijalnu politiku*, 18(3), 291-309.

Ministarstvo rada mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (2021). *Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021 do 2027.*

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2018). *Plan deinstitucionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018.-2020.* Zagreb: MROSP

Obiteljski zakon. *Narodne novine*, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23.

Odgojni dom Bedekovčina, <http://www.odgojnidombedekovcina.hr/>, posjećeno 20.7.2023

Opačić, A., i Žganec, N. (2021) Socijalne usluge u zajednici. *Zbornik radova s međunarodne stručne konferencije „Razvoj i perspektiva pružanja socijalnih usluga u zajednici (str 53-66)*

Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014-2016. (2014)

Petrović, L., i Laklija, M. (2017). Kretanje broja djece na smještaju u ustanovama za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi-kako protječe proces deinstitucionalizacije. *Zbornik radova s interdisciplinarnog znanstveno-stručnog skupa „Zaštita prava na zdravlje djece i mladih u alternativnoj skrbi “(str. 8-26), Popović, S., Zloković, J.(ur), 20(11).*

Radočaj, T. (2007). Pravo djeteta na odrastanje u obitelji: smjernice za praktičan rad na državnom i međudržavnom posvojenju i udomiteljskoj skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 14(1), 233-257.

Skupnjak Drakšić, K. (2022). *Uloga EU fondova u procesu deinstitucionalizacije ustanova socijalne skrbi*. Doctoral dissertation, University North. University centre Varaždin. Department of Business Economic.

Sovar, I. (2014). Institucionalizacija i deinstitucionalizacija ustanova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi. *Ljetopis socijalnog rada*, 22(2), 311-332.

Šućur, Z. (2003). Razvoj socijalne pomoći i socijalne skrbi u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 1-22.

Unicef. Pravo djeteta na život u obitelji, <https://www.unicef.org/croatia/reports/pravo-djeteta-na-zivot-u-obitelji> , posjećeno: 1.8.2023

Urbanc, K. (2015). *Individualno planiranje u socijalnom radu*. Zagreb. Pravni fakultet

Vejmelka, L. (2012). *Okolinske i osobne odrednice nasilja među djecom u dječjim domovima*. Doktorska disertacija. Studijski centar socijalnog rada, Sveučilište u Zagrebu.

Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23.

Zakon o udomiteljstvu. *Narodne novine*, br. 115/18, 18/22.

Žganec, N. (2008). Socijalna skrb u Hrvatskoj-smjerovi razvoja i reformi. *Revija za socijalnu politiku*, 15(3), 379-393.